

ਵਧੀਆ ਹੇਅ ਦੇ ਗੁਣ: ਚੰਗੇ ਹੇਅ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਤੇ ਟਹਿਣੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਲੀਦਾਰ ਹਰੇ ਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੇਅ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋਣੇ ਬਚਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਲਟ ਹੇਅ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਦੇ 15-20% ਭਾਰ ਅਤੇ 10-12% ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ 85% ਸੁੱਕੇ ਮਾਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 10 ਕਿੱਲੋ ਹੇਅ ਖੁਆਉਣਾ, 30-35 ਕਿੱਲੋ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਖੁਆਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਅਚਾਰ ਅਤੇ ਹੇਅ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ

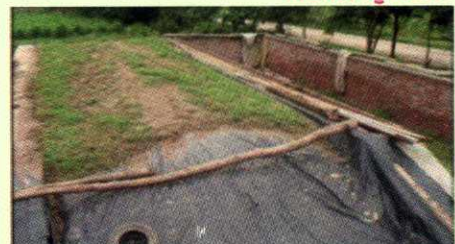
1. ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ।
2. ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ।
3. ਚਾਰੇ ਵਿਚਲੇ ਗੈਰ ਆਹਾਰਿਕ (ਆਗਜ਼ੇਲੇਟ ਅਤੇ ਪਰੂਸਿਕ ਐਸਿਡ) ਤੱਤ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ।
4. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚਾਰੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੇ ਕੁਤਰਾਈ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ।
5. ਵੱਡੇ ਵੱਗ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਚ ਆਸਾਨੀ।
6. ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭ।

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬੰਕਰ/ਖਾਈ

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਅਤੇ ਲਤੜਾਈ

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਭਰਨ ਉਪਰੰਤ ਢੱਕਣਾ

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਲੁਧਿਆਣਾ-141004
ਫੋਨ : 0161-2414040, 2414005

ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦਾ ਅਚਾਰ ਤੇ ਹੇਅ ਬਣਾਉਣਾ SILAGE AND HAY MAKING

ਲੇਖਕ

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਾਂਸਲ
ਡਾ. ਹਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ

FFP FOLDER - 2

ACKNOWLEDGMENT

We are highly thankful to Farmer FIRST Programme, ICAR, New Delhi for providing financial assistance to publish this folder for the benefit of farmers.

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਲੁਧਿਆਣਾ-141004

ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁਰਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋੜਾਂ ਨਹੀਂ ਘਟਦੀਆਂ। ਸੂਝਵਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਚਾਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਵਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਆਮ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤਾਤ ਵੇਲੇ ਚਾਰਾ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨਜ਼ਿੱਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੂ ਪੱਠੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਕੀ, ਚੜ੍ਹੀ, ਬਾਜਰਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਰੇ ਪੱਠੇ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੂ ਬਰਸੀਮ, ਲੂਸਣ ਆਦਿਕ ਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਹੇਠਾ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਈ-ਜੂਨ ਦੇ ਬੁਝ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ : ਹਵਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਖਮੀਰੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਚਾਰ ਜਾਂ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰੇ ਵਿਚਲੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ ਲੈਕਟਿਕ ਐਸਿਡ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਕਾਰਣ ਪੀ. ਐਚ. 4 ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੈਵਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰਾ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਚਾਰੇ: ਮੱਕੀ, ਚੜ੍ਹੀ, ਬਾਜਰਾ, ਜਵੀ, ਨੇਪੀਅਰ ਬਾਜਰਾ, ਗਿੰਨੀ ਘਾਹ ਆਦਿ।

ਸਾਈਲੇ ਪਿਟ (ਖਾਈ) ਦਾ ਅਕਾਰ: ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਈਲੇ ਪਿਟ ਜਾਂ ਖਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਘਣ ਮੀਟਰ ਵਿਚ 5-6 ਕੁਇੰਟਲ ਕੁਤਰੇ ਹੋਏ ਪੱਠੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 10 ਮੀਟਰ ਲੰਮੀ, 3 ਮੀਟਰ ਚੌੜੀ ਅਤੇ 1.5 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਵਿੱਚ 350-400 ਕੁਇੰਟਲ ਚਾਰਾ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਰੇਕ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ 25-30 ਕਿੱਲੋ ਅਚਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ 4 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

1. ਅਚਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੁੱਕਾ ਮਾਦਾ 30-35% ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਸਾਰਣੀ 1)।

ਸਾਰਣੀ 1. ਸਾਉਣੀ ਦੇ ਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਝਾੜ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ

ਚਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਕਟਾਈ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ	ਝਾੜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ (ਕੁਇੰਟਲ)	ਪ੍ਰੋਟੀਨ, % (DM ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ)	ਕੁੱਲ ਪਚਣਯੋਗ ਤੱਤ, % (DM ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ)
ਮੱਕੀ	ਸੂਤ ਪੈਣ ਤੋਂ ਦੋਧੇ ਦਾਣੇ ਬਣਨ ਤੱਕ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 50-60 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	165	11.4	66.2
ਚੜ੍ਹੀ	ਗੋਭ ਤੋਂ ਦੋਧੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 60-80 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	240	9.0	55.6
ਬਾਜਰਾ	ਜਦੋਂ ਮਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 45-55 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	PCB 64: 210 FBC 16: 230	8.8	58.2
ਮਕਚੜ੍ਹੀ	ਜਦੋਂ ਨਰ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਪੈਣ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 80-100 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	225	7.0	60.4
ਨੇਪੀਅਰ ਬਾਜਰਾ	ਪਹਿਲੀ ਕਟਾਈ 50 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਕਟਾਈਆਂ ਬੂਟੇ ਇੱਕ ਮੀਟਰ ਲੰਮੇ ਹੋਣ ਤੇ	PBN 233: 1100 PBN 83: 960	8.7	59.3
ਗਿੰਨੀ ਘਾਹ	ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 55 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਲੰਮੇ 25-30 ਦਿਨ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ	PGG 518: 750 PGG 101: 675	10.8	62.4
ਗੁਆਰਾ	ਪੂਰੇ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਫੁਲੀਆਂ ਪੈਣ ਤੱਕ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 90-100 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	125	18.1	60.0
ਰਵਾਂਗ	ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 55-65 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ)	108	22.5	61.2

2. ਜੇਕਰ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸੰਤਰਿਪਤ ਜਾਪੇ ਤਾਂ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਈ ਰਹਿਣ ਦਿਉ।
3. ਅਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਸਲ 1-3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਕੁਤਰ ਲਓ।
4. ਕੁਤਰੇ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਭਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਸਾਈਲੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਟੋਏ ਦੀ ਭਰਾਈ ਹੀ ਹੈ। ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਕੁਤਰੇ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹਰ ਅੱਧਾ ਮੀਟਰ ਭਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਖੁਬ ਲਤਾੜੇ। ਜੇ ਕੁਤਰੇ ਨੂੰ ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਲਤਾੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।
5. ਟੋਏ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਭਰਦੇ ਹੋਏ 2-3 ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਉ ਅਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸ ਨੱਪੇ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਨੂੰ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਕੁਤਰੀ ਕੜਬ ਜਾਂ ਤੂੜੀ ਦੀ ਤਹਿ ਜਾਂ 6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਹਿ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿਉ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਰੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਲਿਪ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਹਵਾ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ।
6. ਜੇ ਖਾਈ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਤ੍ਰੇੜ ਜਾਂ ਚੂਹੇ ਦੀ ਖੁੰਝ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਅਚਾਰ 45 ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਈਲੇਜ਼ ਵਰਤਣ ਦਾ ਢੰਗ : ਸਾਈਲੇਜ਼ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਖੋਲ੍ਹੋ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਕੱਢੋ। ਕਈ ਬਾਰ ਪਸ਼ੂ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਇਸ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣ ਲਈ 5-10 ਕਿੱਲੋ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖੁਆਉ। ਸਾਈਲੇਜ਼ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁਆਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ 5-6 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਓ। ਜੇ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੋ।

ਵਧੀਆ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਦੇ ਗੁਣ: ਵਧੀਆ ਬਣੀ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਦੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੈਕਟਿਕ ਐਸਿਡ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਬਿਊਟੈਰਿਕ ਐਸਿਡ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਚੰਗੀ ਬਣੀ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਗੁਣ	ਵਧੀਆ ਸਾਈਲੇਜ਼	ਘਟੀਆ ਸਾਈਲੇਜ਼
ਰੰਗ	ਚਮਕਦਾਰ ਹਰਾ ਪੀਲਾ	ਭੂਰਾ
ਖੁਸ਼ਬੂ	ਸਿਰਕੇ ਵਰਗੀ, ਵਧੀਆ	ਸੜੀ ਹੋਈ, ਬਦਬੂਦਾਰ
ਪੀ. ਐਚ. (ਤੇਜ਼ਾਬੀਪਨ)	< 4.2	> 5.0

ਹੇਅ ਬਣਾਉਣਾ : ਪੁੱਪ ਵਿਚ ਸੁੱਕਾ ਕੇ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੇਅ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੇਅ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਚਾਰੇ: ਬਰਸੀਮ, ਲੂਸਣ, ਰਵਾਂਗ, ਗੁਆਰਾ, ਰਾਈ ਘਾਹ

ਹੇਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

1. ਸਾਈਲੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੇਅ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਚਾਰੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੋਵੇ।
2. ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਕਾਓ।
3. ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚਾਰਾ 5-6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਮੋਟਾ ਕੁਤਰ ਲਉ।
4. ਕੁਤਰੇ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਨੂੰ 5-6 ਇੰਚ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਪੱਕੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਖਲਾ ਕੇ ਪੁੱਪ ਵਿੱਚ ਸੁਕਾ ਲਉ।
5. ਕੁਤਰੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਸੁਕਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 2-3 ਬਾਰ ਤਰੰਗਲੀ ਨਾਲ ਫੇਲ ਦਿਉ।
6. ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਚਾਰਾ 3-4 ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਕਿਆ ਚਾਰਾ (ਹੇਅ) ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਟੋਰ ਕਰ ਦਿਉ।
7. ਜੇ ਹੇਅ ਵਿੱਚ ਨਮੀ 15% ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਮੀ ਪਰਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਕਾਇਆ ਹੋਏ ਕੁਤਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਕੇ ਤੋੜੋ। ਜੇਕਰ ਇਕਦਮ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਠੀਕ ਹੈ।
8. ਹੇਅ ਕੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਂ ਤੂੜੀ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।